

že sam v vojni izkušeni naš narod odločno zavrača.

Ce bi v onih krajih, kjer je samo en duhovnik, ki obenem ne more verskih vaj voditi in otroke nadzorovati, moral to storiti učitelj, potem bi zadela ta policijska služba ravno učitelja na nižje organizovanih šolah, najhujše v zakotni vasi, kjer se ubija učitelj na enorazrednici ali dvorazrednici. Kdo pa tu nadzoruje otroke namesto učitelja, ko le-ta sedi pri pičlem obedu? Mu pride li na pomoč gospod katehet, ki bi v to svrhu lahko obedoval pred 12. uro? Ne služujem v gorski vasi, niti na enorazrednici ali dvorazrednici, pa to povem, ker se mi tovariš-sosed smili. Prav trdi naša pogumna Poldka, ki pravi v istem »Učit. Tov.«: »Ako pa kaplana ni pri fari, naj bi bili pa mežnarji ali cerkmoštri kot policisti, ki so itak v cerkvi uslužbeni in plačani.«

Tako je! Če ni bilo poniževalno za starodobnega učitelja, da je bil mežnar, in ni poniževalno za novodobnega, da je organist, prisiljen pevec pri procesijah in slab plačan odrekovalec pri pogrebih, potem tudi ne more biti poniževalno za cerkovnika ali cerkvenega ključarja, ako nadzoruje otroke. Sigurno bo to opravi Bogu bolj dopadljivo, kakor pa nabiranje darov v škrabico med mašo. Staroavstrijskim Kranjcem povem še to-le: ob nedeljah in praznikih se bere maša za farane, torej za starše in otroke. Učitelj pa je namestnik staršev le v šoli, nima pa dolžnosti niti odgovornosti takrat, ko je roditelj navzoč pri otroku. Cemu nasilno trgati otroka iz rok staršev? Kje je paragraf, da je učiteljica pestunja, učitelj pa stražmojster? Kateri drugi stan — razen učiteljskega — si upate siliti s paragrafom v cerkev? Ali je prava pot iz nasilne in birokratične Avstrije v svobodno in demokratsko Jugoslavijo? Končno še eno: dobra vera sama nadzoruje in vodi človeka, je njegov pravi angel varuh. — § 6. načrta šolskega zakona naj ostane torej neizpremenjen!

Po predloženem načrtu šolskega zakona naj bi se okrajni šolski nadzornik zval »višji šolski vodja«. Ne odgovarja njegovemu poklicu edinole naslov »šolski svetnik«? Naj li tudi v Jugoslaviji naslov »šolski svetnik« samo klobuke zmiče in hrbte krivi, sicer pa doma na zapečnem prestolu sedi?

Pozdravljam prav presrečno tovariša Gangla misli o Uniji jugoslovanskega učiteljstva. Učiteljski stan »leži po svetu razmetan; da kip njegov bi vam podal, raztresene sem ude zbral«. Strankarske strasti, strankarski viharji so naš stan v Sloveniji raztelesili; stanovska zavednost, narodna dolžnost in človekoljubje naj nas zopet zedinijo in vodijo k vstajenju! In sodnik bo narod sam. Na desno: »Tu moj vzgojitelj, tu moj delavec! Kje drugi ste stanovi?« In na levo: »Tu viharja, strasti in sovraštva ste sinovi, sinovi, strank!«

HENRIK STESKA:

Zakonodaja v Sloveniji. *)

Vrhovno državno oblast delimo po njenih opravilih v zakonodajno, v izvršilno in v pravosodno oblast. Vsaka teh treh funkcij je važna, a najvažnejša je pač zakonodajna oblast. Ona daje predpise, kako naj bo vsa država organizovana ter kako bodi medsebojno razmerje med posamezniki in pa med posameznikom in državo urejeno. Umljivo je tedaj, da tudi širše sloje zanima vprašanje, kdo zakone izdaja, oziroma že obstoječe izpreminja.

Takoj ob državnem prevratu je prešla vsa oblast na Narodno veče SHS v Zagrebu. V smislu točke I., št. 1, 2 in 3, sporazumom z Narodnim večem SHS izdane navedbe celokupne Narodne vlade SHS z dne 14. novembra 1918, št. 111, o prehodni upravi v Sloveniji naj bi Narodno veče SHS v Zagrebu odločevalo le o vprašanjih, ki so v zvezi s temeljnimi načeli ujedinjenja naroda SHS v državo SHS in v vseh vprašanjih, ki jih v Narodno veče odposlani zastopniki političnih strank priznavajo za skupna. V vseh drugih slučajih pa naj bi od Narodnega veča SHS v Zagrebu imenovana in pod njega vrhovnim vodstvom stoječa Narodna vlada SHS v Ljubljani upravljala Slovenijo, ne da bi pri upravljanju rabila še posebnih pritrdil Narodnega veča SHS. V smislu ravnokar navedene navedbe o prehodni upravi so vsi avstrijski zakoni in navedbe, kolikor ne nasprotujejo navedbi o prehodni upravi,

*) Posebno na kmetih so vobče učitelji edini sloj, ki more dati ljudstvu potrebnih pojasnil o organizaciji naše države. Zlasti važno je sedaj vprašanje, kako je z zakonodajo v Sloveniji v prehodni dobi. Na podlagi izkušenj kot deželnovaladni tajnik in začasni predsednik na ljubljanski vladi poslujoče upravne komisije je g. Steska spisal članek, ki ga priobčujemo učitelstvu v ravnanje. — Uredn.

ostali v veljavi. Povsem umljivo je, da je smela Narodna vlada SHS v Ljubljani, oziroma njeni stvarno pristojni oddelki izdajati nove izvršilne navedbe k zakonom in stare ministrske navedbe izpreminjati, saj je bila najvišja upravna oblast in službena instanca. Pravega zakonodajnega čimreja, ki zakone bodisi za vso državo SHS, bodisi za Slovenijo izdajal, takrat še ni bilo. Ako ni zakonodajnih čimrejev, potem preide začasna pravica, izdajati zakone za silo, na najvišjo upravno oblast. Taka najvišja upravna oblast je bila v skupnih vprašanjih Narodno veče, v ostalem pa Narodna vlada SHS za Slovenijo. Zakone za silo imenujemo vobče zasilne navedbe. Z njimi so se smeli odpraviti ali izpreminiti prejšnja zakonita dolocila. Kakor hitro se bo zbralo pravilno izvoljeno narodno predstavništvo, se bodo morale te zasilne navedbe njemu predložiti v potrjenje, ker bodo sicer prišle ob veljavo.

Dne 24. novembra 1918, je sklenilo Narodno veče SHS v Zagrebu združitev države Slovencev, Hrvatov in Srbov s kraljevinama Srbijo in Crno goro. Dne 1. decembra 1918 so odposlanci Narodnega veča SHS izvršili ta sklep, ko so v Belgradu regentu kraljevine Srbije izročili dotično adresno in je regent proglasil ujedinjenje Srbije z zemljami države Slovencev, Hrvatov in Srbov v edinstveno kraljestvo Srbov, Hrvatov in Slovencev.

S tem pa še ni takoj prenehala tedanja izredna upravna oblast Narodnega veča SHS v Zagrebu in Narodne vlade SHS v Ljubljani, zakaj prvo ministrstvo kraljevine SHS je priseglo šele 20. decembra 1918. Do 20. decembra je smela Narodna vlada, oziroma njeni stvarno pristojni oddelki nedvomno izdajati zasilne navedbe. Z 20. decembrom ni le prenehala Narodno veče SHS biti najvišji činitelj med Slovinci, Hrvati in Srbi na ozemlju bivše avstro-ogrske monarhije, temveč tudi Narodna vlada SHS v Ljubljani ni več najvišja upravna oblast in službena instanca. Pravica izdajati zasilne navedbe bi tedaj morala preiti od ljubljanske Narodne vlade na osrednjo vladu v Belgradu; saj je ta pravica ne le povsem izredna, temveč tudi najgloblje segajoča funkcija javne uprave. Belgrajska vlada pa se seveda ni mogla takoj posluževati teh pravic ter je začasno pustila Narodni vladi SHS v Ljubljani prejšnjo kompetenco. Šele dne 20. januarja 1919 je bila odobrena ostavka predsednika in nekaterih poverjenikov Narodne vlade SHS v Ljubljani. Z istim dnem sta bila imenovana predsednik in podpredsednik deželne vlade za Slovenijo, a poleg poverjenikov, katerih ostavka ni bila sprejeta, so začasno tudi demisionirani poverjeniki še vodili poverjeniške posle, in ne smemo dvomiti o tem, da je smela zaradi neurejenih razmer v Belgradu izvršiti ta provizorična deželna vlada začasno še vedno vse posle najvišje instance, kolikor ni belgrajska osrednja vlada izrečno kaj drugega odredila.

Trditi tedaj smemo, da omenjena izredna navedbena oblast od 20. decembra 1918 naprej pravzaprav ne pristojajo ljubljanski pokrajinski vladi, a težki položaj, v katerem sta se belgrajska in ljubljanska vlada nahajali, opravičuje sedanje postopanje. Treba je bilo, da se zaradi nujne potrebe nekatera neodložljiva vprašanja v Sloveniji urede, a belgrajska vlada ni imela zadostno uradnikov, ki bi bili večji naših v Sloveniji veljavnih zakonov in ki bi poznali naše razmere. Belgrajska ministrstva takrat vobče še niso bila povsem kos svoji nalogi in tedaj niso mogla nase pritegniti omenjene izredne navedbene pravice pokrajinskih vlad. Sporno pa je nadalje tudi vprašanje, v kakšni meri smejo od regenta imenovani ministri brez regentovega pritrdjevanja izdajati zasilne navedbe, oziroma potrditi zasilne navedbe pokrajinskih vlad.

Eno pa je gotovo, da toliko časa, dokler ni bila niti vsa deželna vlada za Slovenijo imenovana, si je ta pač smela lastiti vsaj v nujnih slučajih tudi izrednih pravic. Kdor upošteva vse zunanje-politiške težkoče in v katerem je bistvo važnejše od oblike, ta lahko z mirno vestjo pripozna formalno veljavnost zasilnih navedb naše deželne vlade tudi za čas med 20. decembrom 1918 in koncem februarja 1919.

Koncem februarja 1919 so bili imenovani tudi ostali člani deželne vlade za Slovenijo ter so mogli poverjeniki, katerih ostavka je bila sprejeta, tudi dejanski odstopiti. Od tega trenutka sme javnost že strožje postopanje pri izdajanju zasilnih navedb zahtevati, in tudi belgrajska vlada je v svojem odloku z dne 3. marca 1919, št. 6564 notr. min., izrečno poudarjala, da se navedbe deželne vlade, izvzemši navedbe posameznih poverjenikov, ne smejo več izdajati brez vednosti, oziroma odobrenja onega ministrstva, v čigar resort spada dotični predmet. V vsakem primeru se mora osnutek navedbe z vsestransko

obrazloženim poročilom poslati dotičnemu ministrstvu v pretres in odobrenje. Ako se predmet navedbe tiče več ministrstev, je vposlati osnutek onemu ministrstvu, ki je pri tem najbolj zainteresovano. Le v primerih hipne in neodložljive potrebe sme deželna vlada samolastno izdati navedbo, mora jo pa zaeno z razglasitvijo vposlati dotičnemu ministrstvu v naknadno odobrenje.

Brezhiben ta ministrski odlok sicer ni, zakaj gotovo je velika anomalija, če naj pri takih zasilnih navedbah, ki časih prav globoko v zasebno in javno življenje segajo, zadošča poprejšnje ali naknadno odobrenje ministrov, dočim je za druga upravna dejanja, kakor n. pr. za imenovanje višjih uradnikov, treba regentove pritrditve. Poleg tega tehtnega pomisleka se nam pa je ozirati tudi na adresno Narodnega veča SHS z dne 1. decembra 1918, na odgovor regenta kraljevine Srbije, na poslanico regenta kraljevine SHS z dne 6. prosinca 1919, na sklicanje narodnega predstavništva na 1. marca 1919 in končno na prestolni govor z dne 16. marca 1919. Sosebno važno je, da poudarja adresa bivšega suverena Narodnega veča odgovornost državne vlade narodnemu predstavništvu, ter da regent v svojem odgovoru izjavlja, da bo vlada vse ukrenila, da se čimprej uresniči vse tisto, kar adresa glede prehodne dobe predlaga. V regentovi poslanici je izrečno omenjeno, da bo narodno predstavništvo, ki je seve le nekaj surogat za pravi ljudski parlament, začasni, a vendar polnomočni zakonodajni činitelj v naši državi. Prestolni govor pravi, da ima osrednja vlada narodnemu predstavništvu izročiti poleg volilnega reda za ustavotvorno skupščino, načrta za začasno ustavo in agrarno reformo tudi druge predloge, ki jih zahtevajo sedanji trenutki, da se predlože, prouče in uzakonijo, da bi se dežela čimprej dvignila. Seveda prva naloga narodnega predstavništva je pač volilni red za ustavotvorno skupščino in potem pridejo šele druge stvari v poštev. Sedanji čas pa zahteva nujne neodložljive odredbe, in sedanji parlament, ki je tudi nekaj vojni surogat, morda nima potrebnih notranje sile, da bi bil v polni meri kos svoji težavni nalogi, saj so ti poslanci le zastopniki političnih strank, a doslej še ne vemo, kako bodo volilci na prihodnjih volitvah govorili.

In vendar, ta izredna navedbena oblast osrednje ali deželne vlade, ki je bilo začetkom neko potrebno zlo, mora sedaj prenehati, ker sicer bo pravni čut preveč trpel. Gorje državi, v kateri se vera v zakone omaje! Lahkota, s katero »izvršilne« oblasti kar meni nič tebi nič stare pravne institucije in zakone izpreminjajo, ne da bi pri tem zastopniki naroda sodelovali, ta lahko ustvarja neko skrajno nevarno revolucijsko razpoloženje v mišljenju širokih slojev in izpodkopava vsako spoštovanje pred tujimi pravicami.

O učnih načrtih za štirirazredno meščansko šolo kot tip narodne višje šole (spodnje srednje šole).

X.

UČNI NAČRT ZA ZGODOVINO.

Sestavila I. Magerl in A. Zavrl.

Učni smoter.

Učenci naj si pridobijo pregledno znanje občne zgodovine. Temeljiteje je obravnavati one dogodke, ki so prav posebno pospeševali ali pa ovirali razvoj kulture. Natančneje naj poznajo zgodovino Slovencev, Hrvatov in Srbov, ponosni naj bodo, da so Jugoslovani, ljubijo naj svojo domovino, poznajo naj ustroj socialnega in državnega življenja ter naj se zavedajo pravič in dolžnosti svobodnega državljana.

Prvi razred.

(Dve tedenski uri.)

Pradoba.
Slike iz zgodovine in kulture Egiptčanov, Grkov, Rimljanov in Germanov.
Preseljevanje narodov. Delitev in propast rimske države.
Klodvik.
Justinian.
Stari Slovani. Selitve Slovanov.
Obri.
Samo.
Mohamed.
Karel Veliki. Verdunska pogodba.
Samostani.

Drugi razred.

(Dve tedenski uri.)

Slovenci za Karla Velikega. Postanek slovanskih držav na Balkanskem polotoku.
Velikomoravska država. Ciril in Metod.

Kršćanstvo v Čehih, Poljaki in Rusih.
Polabski Slovani.
Madžari. Stefan Sveti.
Cerkveni razkol med Rimom in Carigradom.
Slovenci pod oblastjo Babenberžanov.
Henrik IV. in Gregor VII.
Vitezi.
Križarske vojne. Nemčija — Friderik Rdečebredci; Anglija — Alfred Veliki; Rihard Levosrčni; Francija — Filip Avgust, Ludovik IX.
Otokar II. in Rudolf Habsburški.
Oblast Habsburžanov v slovenskih pokrajinah. Nezgode v 14. stoletju.
Luksemburžani. Karel IV. Jan Hus.
Balkanske države pred prihodom Turkov.
Turki. Dušan Silni in njegovi nasledniki. Padec Carigrada.
Doba Friderika III. J. Podčbradavci.
Matija Korvin, Erazem Predjamski, Češki grofje, Ljudevit Veliki.
Maksimilijan I. Kmetiški upor.
Anglija in Francija koncem srednjega veka. Devica Orleanska.
Srednjeveška mesta.
Na predelu srednjega in novega veka. Izumi in prekomorska odkritja.
Reformacija v Nemčiji. Karel V. Tridesetletna vojna. Revolucija na Češkem. Sulejman II.
Leopold I. Zarota Zrinjskega in drugo.
Filip II.
Reformacija in verski boji v Franciji in na Skotskem (Sentjernejska noč, Marija Stuart).
Severna vojna.
Razvoj in propast Poljske. Rusi.
Peter Veliki.

Tretji razred.

(Dve tedenski uri.)

Ljudevit XIV.
Ustanovitev parlamentarnega kraljevstva v Angliji.
Postanek Zedinjenih držav severnoameriških.
Slovenci za Marije Terezije in za Jozefa II.
Francoska revolucija.
Napoleonova doba.
Narodno probujenje na Balkanskem polotoku.
Doba ustavnih bojev v zapadni Evropi.
Doba nacionalnega združevanja.
Politiški položaj pred svetovno vojno. Svetovna vojna.
Gospodarski in kulturni napredki Slovencev v XIX. stoletju.

Četrty razred.

(Dve tedenski uri.)

Uvod v zgodovino. Zgodovina srednjega veka do propasti Zahodne rimske države in istem obsegu kakor v 4. razredu in 5. gimnazijskem razredu. Koliko dopušča čas, naj se ponavlja tudi zgodovina srednjega in novega veka, in sicer posebej ozirom na razvoj ustave, gospodarstva, socialnega življenja in narodnostne ideje.

Opomba.

1. Kaj naj se obravnava v posameznih razredih iz ustavoznanstva, ni mogoče določiti, dokler ne poznamo naše ustave.
2. Učni načrt za realije mora biti v 4. razredu isti kakor v 4. realki, to pa radi učencev, ki prestopajo iz 4. razreda meščanskih šol v 5. razred realk.

FR. GRM:

O pouku in vzgoji gluhih nemcev.

(Otroci z govornimi hibami.)

Gluhoneme je mogoče vzgojevati poučevati v zavodih, ki so zgrajeni naloženi za to. Namen takšnim zavodom je, da nauče gluhoneme otroci glasovnega govora, ki ga vobče rabi človeški rod v medsebojnem občevanju, da se jim s pomočjo tega govora razvijejo dušne in etične sposobnosti za eksistenčni boj in koristni člani človeške družbe. Pouka in vzgoje morajo biti deležni vsi sposobni gluhi nemci. Zato predlagam to-le:

1. Posplošenje pouka gluhonemu otroku, torej šolsko obveznost za vse sposobne otroke te vrste; sposobnost določiti posebna komisija pred vstopom v šolo.
2. Šolska obveznost se prične z izpolnjenim sedmim, pri slabotnih otrocih osmim letom, ter trpi do izpolnjenega oziroma 16. leta.
3. Zadosti zavodov za gluhonemce, naj bodo kolikor mogoče moderno opremljeni in opremljeni.

4. Ker trpi šolski čas za te otroke 8 let, morajo imeti zavodi po 8 razredov.

5. Poedini razredi naj imajo načeloma po 10 do 12 gojencev, oziroma gojenk, in svojega strokovnega učitelja.

6. Da ne trpi enotna vzgoja otrok in enotno vodstvo zavoda, ne smejo imeti posamezni zavodi več kot 100 otrok, vstevši tudi morebitne vzporednice.

7. Pri pouku je otroke ločiti po inteligenci, zmožnosti ter morebitnih ostankih sluha in govora, če jih je zadosti, da tvorijo razred zase.

8. Kot učna metoda velja izključno govorna ali oralna metoda, samo pri dušno zaostalih je dovoljena tudi kombinacijska metoda (govor, pisanje, naravno kretnje), pa tudi tu naj, če je le količnik možno, prevladuje glasovni govor.

9. Vsaka gluhohepnica imej primerno opremljeno delavnico za rokotvorni pouk. Gojenci se naj uče mizarstva, rezbarstva, strugarstva, modeliranja, pletanja in kartonaže, gojenke pa šivanja, likanja, ženskih ročnih del in gospodinjstva. Pri rokotvornem pouku je gojiti ljubezen do dela, učiti gojence nekeke spretnosti v rabi orodja, jih seznaniti z različnimi sirovinami, z redom in snago, posebno je pa gojiti in vaditi konverzacijo v glasovnem govoru.

10. Za nagluhe, ječače in brbotiče, skratka, za otroke z govornimi hibami je ustanoviti posebne tečaje; pouk v teh tečajih in pa vodstvo se poveri strokovnim učiteljem gluhohepnih, ker so ti zavoljo svoje izobrazbe in prakse za to posebno sposobni.

11. Učitelj - vzgojitelj gluhohepnec mora biti strokovno izobražen. Za prehodni čas velja načelo, da mora imeti kandidat, ki hoče biti učitelj na gluhohepnici, najmanj 4 let prakse na osnovni (ljudski) šoli, preden prične s pripravo za strokovno izkušnjo. Strokovna priprava se vrši na zavodu, strokovno izkušnjo je pa napraviti pred posebno komisijo, ki jo določi višja šolska oblast. Kadar stopi v veljavo novi šolski zakon, si mora kandidat, ki mora imeti po zakonu določeno izobrazbo učitelja osnovnih šol, pridobiti strokovno teoretično znanje na vseučilišču, praktično pa na zavodu. Predmeti vseučiliških študij so: anatomija in fiziologija govora in možganov, v kolikor je to potrebno z ozirom na govor; psihologija govora; anomalije (motenja) govora (ječanje, brbotanje, afazije, agrafije itd.); fonetika; ortofonija; psihoze; anatomija in fiziologija sluha; boleznin in drugi vzroki ter posledice gluhot; čutila in njih pomen za dušno in telesno življenje; učni jezik; svetovni jezik (francoščina) in eksperimentalna psihologija in pedagogika. V zavodu naj se kandidat seznanja natančno z metodo in pa z objektom vzgoje in pouka, torej s specialno praktično pedagogiko in didaktiko. V izpopolnitev praktičnega strokovnega znanja se naj dovoli učiteljem po potrebi tudi denarna podpora za proučevanje vzgojnih in učnih pridobitev na inostranskih zavodih.

Trije grobovi.

Zega Mihael, vpokojeni nadučitelj iz Kanala pri Gorici, je — zadet od kapi — dne 25. t. m. v Ljubljani umrl in bil 27. t. m. pokopan pri sv. Križu. Blagi pokojnik je bil rojen 25. septembra 1852 v Skopem na Zingarcu na Krasu. Šolal se je v Gorici; dovršil 4. realko, dva tečaja učiteljskega in pred nastopom učiteljske službe obiskoval 2 leti kmetijsko šolo v Gorici ter napravil leta 1896 zrelostni in leta 1872 usposobljenostni izpit. Nastopil je v Veliki noči leta 1871 podučiteljsko službo v Kanalu, jeseni istega leta bil imenovan za začasnega nadučitelja v Kaninjah na Vipavskem. Leta 1872 je bil imenovan na lastno prošnjo za stalnega podučitelja v Kanalu, kjer je postal po 20. letih nadučitelj in zaradi bolezni bil po 27 in polletnem službovanju leta 1899. vpokojen. Nepozabni pokojnik ostane vsem znanec, osobito prebivalstvu kanalskega sodnega okraja, v trajnem spominu, ker več ne bi bil mogel storiti, kot je storil za svoj narod.

Kot učitelj-posesnik in občinski starešina je spoznaval vedno bolj grozote popolnoma zanemarjenega okraja v vseh ozirih in, kar je bilo najhuje, strahovito zadolženost kmetov. Prirejal je zato po vseh krajih javna predavanja, ustanavljal sadijarska in vinarska društva in posojilnice; pripomogel je, da so se ustanavljale šole po vseh vaseh.

Kot župan, udokrajnega šolskega sveta in deželni poslanec je vplival za izboljšanje položaja. Kot 13letni načelnik cestnega odbora je dosegel od vlade načrt za gradnjo cest in vodovodov v okraju. Sadijstvo se je skokoma povzdignilo, tako da je bilo sadje v mnogih razstavah odlikovano, da, celo v Parizu in v Düsseldorfu. Gradile so se šole, ceste in vo-

dovodi, bilo je vedno več zlahtnega sadja in lepe živine, okraj se je otrese malone vsega dolga — a kruta vojna je ves trud uničila.

Vrhutega je nastopal kot govornik in igravec, pa tudi kot skladatelj se je pokazal umetnika. Omenim naj samo njegovo skladbo »Raduj se, nebeška kraljica«, v kateri je prehod »prosi ti za nas boga« nekaj klasičnega.

Dobričina naroda! Lahka Ti bodi slovenska zemlja in blag spomin! Ostalim so žalje!

Kazafura Maks, stalni učitelj v Solkanu pri Gorici, rojen leta 1891 v Ročinju pri Kanalu, je izdihnil svojo blago dušo dne 26. februarja t. l. v Rožni dolini po dolgi in mučni bolezni kot žrtev svetovne vojne. Pri vojakih je bil od splošne mobilizacije do razsula; kroglice so mu prizanašale, a podlegel je dolgi — pri vojakih nabrani — bolezni.

Maks je obiskoval ljudsko šolo v Kojškem, potem dovršil 3 gimnazijske razrede v Gorici in slednjič prestopil na goriško učiteljsko, kjer je leta 1910 napravil zrelostni izpit in leta 1913 usposobljenostni izpit. Jeseni leta 1910 je nastopil službo začasnega učitelja-voditelja v Kostanjevici-Ligu nad Kanalom in bil premeščen 1. januarja 1914 kot stalni učitelj v Solkan, kjer je služboval do mobilizacije. Le štiri leta je deloval na šolskem polju z najboljšimi uspehi in kot dober pevec sodeloval pri raznih društvih. Bil je dober učitelj; kremenit značaj in zvest, odkritosrčen ter priljubljen tovariš. Blag mu bodi spomin in lahka slovenska zemlja!

Vittori Josip, učitelj-voditelj na mestni ljudski šoli v Rožnemdolu pri Gorici, je prominul 14. aprila 1919 v ljubljanski deželni bolnici in njegovi zemski ostanki so bili pokopani 16. t. m. na Viču.

Dobri Joško je bil rojen 1867. leta v Kanalu. Dovršil 2. razred domače ljudske šole, se je šolal na gimnaziji v Gorici in slednjič prestopil na koprsko učiteljsko, na katerem zavodu je leta 1888 napravil zrelostni in 1892. leta usposobljenostni izpit. Prvo učiteljsko službo je nastopil 1. oktobra 1888 v Podgori pri Gorici, kjer je služboval eno leto; dalje je poučeval 3 leta v Opatjensku na Krasu, 5 let v Vedrijanu v Brdih, 5 let kot učitelj-voditelj na Vrhu sv. Mihaela na Krasu in bil 1. julija 1902 imenovan za učitelja-voditelja v Rožnemdolu in tam služboval do leta 1915 ter zaradi vojnih dogodkov moral zapustiti službeni kraj in svoj — na »Livadi« pri Gorici v potu svojega obraza zgrajeni dom. Deloval je z uspehom v šoli in izven nje, sodeloval pri raznih društvih in bil priljubljen vsepovsod. Z njim je izgubilo učitelstvo odkritosrčnega tovariša, solstvo dobrega učitelja, narod neumornega delavca in družina skrbnega očeta. Blag mu bodi spomin.

HREN:

Značilno za sedanje čase in razmere.

Nekje na Slovenskem ob jezikovni meji stoji v prijazni dolnini vasica, kjer se nahaja enorazrednica, komaj par kilometrov oddaljena od železniške postaje, kjer teče glavna proga. Šola je nova in tako prijazna stavba na tako pripravnem kraju, da vidiš malo tako pripravnih enorazrednic pri nas. Se ji pač vidi, da so jo stavili Nemci s podporo raznih društev in jo napravili udobno in vabljivo za deca in za učitelja. Temu primerno je urejena šola sama, stanovanje učiteljevo in tudi šolski vrt.

Na tej šoli je bilo razpisano mesto učitelja-voditelja. Kaj mislite, koliko prosilcev se je oglasilo? Ne uganete! — Nobeden!

Nedavno sem se ondi mudil po opravkih. Obiskal sem tudi svojega dobrega znanca, bivšega profesorja, doktorja modroslovja in svoječasnega vseučiliškega docenta. Moža so butali valovi vojne semintja, pretrpel je silno mnogo, kakor sto in sto drugih žrtev in naposled je debel on in njegova družinica zavetja pri dobrem prijatelju v tej prijazni dolnini, kjer živi brez službe samo svoji znanosti in svoji obitelji. On namreč ni tiste narave, da bi silil v ospredje, da bi se trgal in klečepal za udobna mesta, kakor delajo danes prav mnogi, hoteč izkoristiti to prehodno dobo kar najbolj v svojo osebno korist. Mož stoji namreč še danes na idealnem, a jako nevhvaležnem stališču vsaj za sedanjo dobo materialnih dobčkov, da je nemoralno in poštenega človeka nevravno osebno koristolovstvo.

Med raznimi pogovori sva omenila tudi ondotno šolo enorazrednico, za katero se ni oglasil nobeden prosilec. In kaj mi je omenil? Povedal mi je, da s

svojo ženko prav resno razmotrivata, da bi on prevzel mesto učitelja na ondotni šoli. Izprva sem menil, da se šali, dasi nima te navade. Na moje začudenje pa mi še enkrat potrdi isto s sledečo motivacijo: Šola je jako lepa, stanovanje naravno vzorno, kraj prijazen, blizu železnice in vse kakor nalašč ustvarjeno za mirnega, tihega duševnega delavca. Učiteljsvo bo pa tudi v novi državi gmotno tako podprto, da se mu ne bo treba boriti za obstanek. Kar bi v mestu več zaslužil, bi toliko več porabil in bi se ne mogel tako intenzivno posvetiti svojim študijam, kakor v tej tihni in mirni vasi.

Ta dogodek se mi je zdel tako značilen za sedanje čase in razmere, da ga je treba oti pozabljivosti, kar mi gotovo oprostijo tudi dotičnik, dasi ga nisem vprašal za dovoljenje!

Izpit učne usposobljenosti za meščanske šole.

Da ustrežem želji uredništva »Učit. Tovarisa«, nameravam s sodelovanjem dveh tovarišev, ki sta izprašana iz 2., oziroma 3. skupine, priobčevati nasvete, nekako navodilo, kaj in kako naj študira, kdor se kot samouk pripravlja na izpit učne usposobljenosti za meščanske šole.

Umestno bi bilo, da se pogovorimo najprej o »meščanskošolskem« izpitu vobče, o predmetih posameznih skupin ter da se posvetujemo, za katero skupino naj se odloči ta ali oni.

Ker pa bi rad videl, da začnemo z resnim delom takoj s 1. majnikom, storimo to pozneje, kjer in kadar se bo nudila prilika.

Novi šolski zakon bo vzgajal učiteljski naraščaj, ki bo temeljiteje izobražen, nego smo bili mi, ki smo zapuščali učiteljske. Da nas ne bo mogel nihče prezirati, češ, da smo še iz »stare šole«, je v našem interesu, da izpopolnimo svojo strokovno in splošno izobrazbo. Zato pa vabim v naš krog tudi tovariše, ki se sicer ne mislijo pripravljati na izpit, a ki bi se radi znanstveno poglobili v pedagogiko (ali v kak drug predmet), kar bi bilo nujno priporočati zlasti takozvanim »vojnim maturantom«.

Iz razlogov, ki mi jih pač ni treba navajati, začnemo s psihologijo in logiko.

Od 1. do 15. majnika predelamo kot pripravo za Ozvaldovo »Psihologijo« Bežkovo »Dušeslovje«, ki ga je izdal Slovenska šolska Matica kot 1. snopič »Občnega vzgojeslovja«.

Sestaviti splošno veljaven »delovni načrt«, je pač nemogoče: ta študira lažje zjutraj, oni zvečer, eden na ta način, drugi zopet drugače. Za zgoraj omenjeno »Dušeslovje« bi priporočal sledeči postopek:

1. Prečitaj knjigo, kakor bi čital kako povest!

2. Predelaj vsak § posebe; podčrtaj, kar se ti zdi važno, s črnim svinčnikom; kar ti je nejasno, s rdečim!

3. Pomisli, kaj bi izpustil, ako bi moral prirediti dotični § za učence srednjih šol!

4. Izdelaj si za vsak § primerno dispozicijo!

5. Znani trditvi, da imamo o kakem predmetu le tedaj jasno predstavo, če ga znamo tudi narisati, bi se dalo oporekati. Neoporečna pa je trditev, da obvladamo popolnoma kako snov le tedaj, če jo znamo tudi predavati. Misli si torej, da stojiš za katedrom in predavaj (na izprehodu!) sponiranim poslušalcem §, ki si ga predelal!

6. Ne trati časa, da bi se učil preveč definicij na izust, pač pa jih izkušaj izpreminjati!

7. Ker nisi šolarček, ki mora prisegati na učiteljeve besede, sprejemaj vsako trditev, o resničnosti katere nisi popolnoma prepričan, s primerno rezerviranostjo: zavedaj se možnosti, da trde drug ravno nasprotno! V takih spornih točkah si boš moral pozneje ustvariti svoje mnenje, svoje prepričanje, ki pa ga boš moral znati tudi utemeljiti. Dostikrat pa se boš moral zadovoljiti s tem, da boš vedel, kaj piše o tem ta ali oni strokovnjak.

I. Magerl.

Iz naše organizacije. Društvene vesti.

+ Ljubljansko učiteljsko društvo. Vabilo na izredni občni zbor, ki bo v nedeljo, dne 4. maja, ob 11. uri dopoldne v Učiteljski tiskarni s tem-le vzporedom: 1. O razvoju društva. Poroča predsednik J. Dimnik. — 2. O razpustu Slovenskega deželnega učiteljskega društva. Poroča tajnik J. Ambrožič. — 3. Volitev delegatov za prihodnje delegacijsko zborovanje naše Zaveze. — 4. Slučajnosti. — K obilni udeležbi vabi odbor.

+ Slovenjebistriško učiteljsko društvo ima svoje majniško zborovanje v nedeljo, dne 4. maja 1919, točno ob 2. uri popoldne v hotelu Jugoslavija (poprej Avstrija) v Slov. Bistrici. Vzored: Zapisnik o zadnjem zborovanju; poročilo delegata o Zveznem delegacijskem zborovanju v Celju dne 16. IV. 1919. Predavanje: govori g. dr. Reisman o pesniku Bezruč. — Misli o »Načrtu o preustrojitvi šolstva in narodne vzgoje«. Določilo kandidata učiteljskega za okr. šolski svet. — Slučajnosti. Obilne udeležbe se nadeja — odbor. — Za učiteljski pomožni sklad so vpsalili: Otilija Fajglova v Slov. Bistrici 10 K, Mira Jankovičeva v Smartnem na P. 10 K, učiteljsvo v Črešnjecu 9 K 37 vin.

+ Učiteljsko društvo za brežiški in sevniški okraj zboruje v nedeljo, dne 11. maja t. l., ob 9. uri dopoldne v Sevnici. Društveni člani se prosijo, da prouče doma načrt novega šolskega zakona. — Pobirala se bo tudi udina za Slovensko šolsko Matico. Tovariši iz sosednjih okrajev kot gostje dobro došli. — Odbor.

+ Učiteljsko društvo za celjski okraj zboruje v nedeljo, dne 11. maja t. l., ob 9. uri dopoldne v mestni deški šoli v Celju po sledečem vzporedju: 1. Zapisnik. 2. Dopisi. 3. Poročilo o delegacijskem zborovanju Zveze slov. učiteljev in učitelje na bivšem Stajerskem dne 16. aprila. 4. Poročilo o seji upravnega odbora Zaveze dne 17. aprila t. l. 5. Predavanje: »Moji doživljaji v Srbiji«, poroča tovariš Kveder. 6. Predlogi in nasveti. — K prav obilni udeležbi vabi — odbor.

+ Učiteljsko društvo za radovljiški okraj ima svoj mesečni sestanek v četrtek, t. j. 8. maja, ob 3. uri popoldne v šolskem poslopu na Jesenicah. Pridite vsi!

Kronika.

= Iz zasedenega ozemlja. V Idriji so odstavili vse učiteljsvo. Ravnatelj Baebler je zbežal, ker so ga nameravali zapreti. — V Ajdovščini so poslali Lahi laškega učitelja, ki ima nalogo s pomočjo pičle hrane kolikor mogoče hitro polastiti vse ajdovske otroke. Slovenske učitelje so vse odstranili iz Ajdovščine. — Slovenskim učiteljem v Gorici so s 1. marcem odpovedali službo. Vse slovenske šole v Gorici so še vedno zaprte. — Tako bo izgledala »avtonomija«, ki nam jo obe-tajo v Parizu!

= Z zagrebškega vseučilišča. Z ukazom regenta Aleksandra ustanove na zagrebškem vseučilišču profesorsko stolicu za slovenski jezik in slovensko književnost. To stolicu prevzame prof. dr. Fr. Ilešič. — Ban je imenoval srednješolskega profesorja dr. Arturja Šmida za privatnega docenta na filozofski fakulteti za zgodovino umetnosti in spomenikov na ozemlju kraljevine SHS.

= Spominu Petra Zrinjskega in Franje Krsta Frankopana je posvečen današnji dan, ko so v zagrebški stolni cerkvi pokopali zemeljske ostanke obeh teh narodnih mučnikov. — Po sklepu deželne vlade za Slovenijo z dne 16. aprila 1919 so ta spominski dan praznovali tudi po šolah. — V ta namen so posvetili med poukom posebno uro spominu Zrinjskega in Frankopana. Šole v Mariboru in Celju so imele razentega tisti dan, ko so prepele zemeljske ostanke skozi Maribor in Celje, šole prosto, da se je šolska mladina in učiteljsvo korporativno udeležilo sprejema na železniških postajah.

= »Narodna Politika« kliče: »Liječimo analfabetizam!« Med Hrvatje je analfabetov 46 odstotkov, kakor pravi list, vojna statistika pa pravi, da jih je 71 odstotkov. Vzemimo v roke statistiko šolskih obvezancev in obiskovalcev, pa dobimo kažipot, kje treba iskati leka analfabetski bolezni na Hrvatskem. Kdo vodi izkaze o otrocih, ki ne obiskujejo šole? Kdo o njih otrocih, ki so pričeli pohajati šolo, pa so jo zapustili pred določenim časom? Kdo se briga za to, da od 100 učencev iz prvega razreda izvrši četrti razred komaj 10 učencev? Odgovor: Nihče! Treba se pobrigati za reformo šolskega zakona in za izpolnjevanje šolske obveznosti. Pa korenito!

Iz Jugoslavije.

— Goriški učitelji begunci so imeli sestanek dne 18. t. m. v Ljubljani. Na sestanku zbrano učiteljsvo se je spomnilo umrlih tovarišev Maksa Kazafure in Josipa Vittorija. Tovariš V. Gregorič je poročal o delovanju odbeske, izvoljenega na sestanku dne 3. februarja t. l. Pojasnil je zadevo o nakazu draginskih doklad za leto 1918—19 in o regulaciji učiteljskih plač ter opozoril tovariše in tovarišice, zlasti na to-le: 1.) pri uvrščanju v plačilne razrede se šteje doba od 1. dne naslednjega meseca po prestopu izpitu učiteljske usposobljenosti; 2.) začasni učitelji napredujejo le do druge stopnje V. plačil-